

Koordinacija sprovođenja skrining programa IZJZ Niш na području grada Niша i општине Дољевац

После кардиоваскуларних болести, малигни тумори представљају најчешћи узрок обољевања и умирања од хроничних незаразних обољења у Србији.

ИЗЈЗ Ниш, као референтна установа Нишавског и Топличког округа врши координацију спровођења скрининга колоректалног карцинома на подручју града Ниша и општине Дољевац, од 20. децембра 2012. године, као и координацију спровођења скрининга карцинома дојке и скрининг програма на рано откривање рака грлића материце на подручју града Ниша, од почетка фебруара 2013. године.

Организовани скрининг на подручју града Ниша и општине Дољевац спроводи се према упутству Канцеларије за скрининг рака Министарства здравља Србије и према процедури за спровођење скрининга Дома здравља Ниш и Дома здравља Дољевац. Индивидуални извештаји о раду се достављају Институту за јавно здравље Ниш. Информација о процесној и исходној евалуацији доставља се Институту за јавно здравље Републике Србије „Милан Јовановић Батут“ - Канцеларији за скрининг рака Министарства здравља Републике Србије.

Рак дебелог црева, рак дојке и рак грлића материце су три најчешће малигне болести код нас, које у почетку немају специфичне симптоме. Што се малигне болести раније открију, то су шансе за продужетак живота и излечење веће.

Сигурни смо да ћемо заједничким интезивним ангажовањем и одличном сарадњом са координаторима за спровођење појединачних скрининг програма у ДЗ Ниш и ДЗ Дољевац, уз добар одзив наших суграђана, успети да ублажимо драматичну слику обољевања од рака на подручју града Ниша и општине Дољевац.

Спровођење скрининга колоректалног карцинома, на подручју града Ниша и општине Дољевац

Спровођење скрининга колоректалног карцинома доприноси побољшању здравља становништва, јер се превентивним мерама могу открити злоћудни тумори дебелог црева у раним стадијумима када су изгледи за излечење велики. Националним скринингом програмом на рано откривање рака дебелог црева обухваћена је популација оба пола старосне доби од 50 до 74 година на подручју Града Ниша и општине Дољевац.

ДЗ Ниш и ДЗ Дољевац са својим тимовима за спровођење скрининга колоректалног карцинома врше одабир учесника у скринингу особа оба пола старости од 50 до 74 година, користећи електронску базу података службе опште медицине, о чему се води евиденција, а према упутству за позивање Канцеларије за скрининг рака.

Изабрани лекари ДЗ Ниш од 20. децембра 2012, позивају своје кориснике здравствене заштите да се јаве на тестирање у вези раног откривања рака дебелог црева

путем путем адресираних пошиљака на име осигураника. Приликом посете лекару сви заинтересовани добијају тест и детаљно усмено и писано упутство о томе како треба урадити тест. Тест је безболан и ради се код куће.

Позивање у ДЗ Дољевац се врши путем адресираних пошиљака на име осигураника. У позивном писму стоји податак о заказаном термину јављања код изабраног лекара како у Дому здравља Дољевац тако и у свим периферним амбулантама: амбулата Малошиште, амбуланта Пуковац, амбуланта Белотинац, амбуланта Кнежица, амбуланта Орљане, амбуланта Мекиш, амбуланта Чапљинац, амбуланта Шаиновац, амб. Шарлинац, амб. Русна и амб. Чечина. Такође у писму се налази и флајер Канцеларије за скрининг рака о значају скрининга на колоректални карцином и контакт телефон где се могу пружити додатне информације везане за скрининг (810-124 и 810-219).

У случају да се осигураник не одазове поновљени позив обавља се у року не дужем од шест месеци од дана достављања првог позива, а ако контакт није успостављен ни после шест месеци обезбеђује се непосредно позивање. Учесник у скринингу колоректалног карцинома који се одазвао позиву, долази код изабраног лекара, у заказаном термину. Изабрани лекар учесника у скринингу информише о току и начину скрининга, узима основне податке из анамнезе, водећи рачуна о критеријумима за искључивање из скрининга. Изабрани лекар попуњава Протокол за скрининг за изабраног лекара опште медицине, након чега учесник у скринингу добија упут за лабораторију дома здравља у коју ће однети урађен тест на окултно крварење. Након добијања резултата анализе урађеног и донетог теста, изабрани лекар попуњава део Протокола за изабраног лекара опште медицине у одељку за достављање урађеног теста на окултно крварење. У случају негативног теста на окултно крварење, медицинска сестра о томе обавештава учесника у скринингу телефонским путем и информише га о поновном тестирању за две године. Ако је резултат теста на окултно крварење нејасан, учесник се позива телефоном на поновно тестирање. Када је резултат теста на окултно крварење позитиван, изабрани лекар позива пацијента, објашњава значај колоноскопије и даје писано Упутство о припреми за колоноскопију. Уколико учесник пристане на колоноскопију, преглед заказује електронским путем координатор за скрининг установе у сарадњи са одговорном сестром матичне Клинике за гастроентерологију КЦ Ниш. Када учесник у скринингу добије свој термин за колоноскопски преглед обавештава се телефонским путем. Са упутом изабраног лекара и урађеним лабораторијским анализама учесник у скринингу се упућује на колоноскопију. На упуту, у одељку за дијагнозу се ставља назнака „скрининг“. Након урађеног колоноскопског прегледа одговорна сестра за скрининг колоректалног карцинома из здравствене установе у којој се обавља колоноскопија позива пацијента како би му био уручен Колоноскопски извештај за пацијента у скринингу, након чега га пацијент доставља свом изабраном лекару. Изабрани лекар, на основу закључка и препоруке из Колоноскопског извештатаја за пацијента у скринингу попуњава закључак у Протоколу за изабраног лекара опште медицине који се потом трајно чува у дому здравља, у медицинској документацији пацијента.

Циљеви:

1. Смањење стопе обољевања и умирања од колоректалног карцинома на подручју града Ниша и општине Дољевац
2. Превенција фактора ризика за настанак колоректалног карцинома
3. Унапређење задовољства корисника здравствених услуга
4. Обавештеност становништва о значају раног откривања рака дебелог црева
5. Унапређење квалитета здравствене заштите

Задаци:

1. Контрола реализације здравствених услуга у оквиру скрининга колоректалног карцинома
2. Активности примарне превенције у виду:
  - здравственог просвећивања становништва;
  - превенције пушења;
  - злоупотребе алкохола;
  - хигијенско дијететски режим и промоције здравих стилова живота;
3. Обрада добијених резултата и доношење предлога мера за унапређење спровођења скрининга колоректалног карцинома;
4. Евалуација ефикасности и одрживости спровођења скрининга колоректалног карцинома;
5. Социјална мобилизација.

Спровођење скрининг програма на рано откривање рака дојке на подручју града Ниша

Спровођење скрининга карцинома дојке доприноси побољшању здравља становништва, јер се превентивним мерама могу открити злоћудни тумори у раним стадијумима када су изгледи за излечење велики.

Дом здравља Ниш је почетком фебруара 2013 године кренуо са спровођењем Националног скрининг програма на рано откривање рака дојке. Скринингом на рано откривање рака дојке обухваћене су жене старосне доби од 50-69 (мада је највећа инциденца у групацији од 45-52) година са подручју града Ниша.

Служба за радиолошку дијагностику Дома здравља Ниш, пружа све неопходне информације у вези спровођења овог скрининг програма и обавља мамографију.

Циљеви:

1. Смањење стопе обољевања и умирања од карцинома дојке на подручју града Ниша
2. Превенција фактора ризика за настанак карцинома
3. Унапређење задовољства корисника здравствених услуга
4. Обавештеност становништва о значају раног откривања карцинома дојке
5. Унапређење квалитета здравствене заштите

Задаци:

1. Контрола реализације здравствених услуга у оквиру скрининга карцинома дојке;
2. Активности примарне превенције у виду:
  - здравственог просвећивања становништва;
  - промоције здравих стилова живота;
3. Обрада добијених резултата и доношење предлога мера за унапређење спровођења скрининга;
4. Евалуација ефикасности и одрживости спровођења скрининга
5. Социјална мобилизација.

Спровођење скрининг програма на рано откривање рака грлића материце на подручју града Ниша

Уредбом Владе Републике Србије утврђен је Национални програм раног откривања карцинома грлића материце и спровођење здравствене заштите којом се обухватају активности на унапређењу здравља, смањењу смртности од рака дојке и побољшања квалитета живота жена.

Карцином грлића материце (цервикални карцином), представља глобални проблем нарочито у земљама у развоју. Цитолошки скрининг сваких три до пет година може да спречи четири од пет случајева рака грлића материце. Ипак, да би се такав успех постигао, неопходан је квалитетни организовани популациони скрининг.

Национални програм за рано откривање карцинома грлића материце је у складу са препорукама Светске здравствене организације, чији је циљ смањење оболевања и смртности од ове локализације карцинома.

Спровођење скрининга карцинома грлића материце доприноси побољшању здравља жена, јер се превентивним мерама могу открити злоћудни тумори у раним стадијумима када су изгледи за излечење велики.

Дом здравља Ниш је почетком фебруара 2013 године кренуо са спровођењем Националног скрининг програма на рано рака грлића материце. Скринингом на рано откривање рака грлића материце обухваћене су жене старосне доби од 25-64 године са подручја града Ниша. Служба за здравствену заштиту жена Дома здравља Ниш, пружа све неопходне информације у вези спровођења овог скрининг програма и обавља Папаниколау тест.

Циљеви:

1. смањење морталитета и инциденције карцинома грлића материце на подручју града Ниша.
2. подизање свести жена о значају редовних прегледа и раног откривања промена грлића материце и информисање о значају скрининга,
3. превенција фактора ризика за настанак карцинома
4. јачање капацитета здравствених установа за спровођење скрининга у погледу обезбеђивања довољног броја обучених кадрова и опреме,
5. успостављање система прикупљања и управљања подацима у току спровођења скрининга,
6. успостављање контроле квалитета услуга у спровођењу скрининга.

Задачи:

1. Контрола реализације здравствених услуга у оквиру скрининга карцинома грлића материце
2. Активности примарне превенције у виду:
  - здравственог просвећивања становништва;
  - промоције здравих стилова живота;
3. Обрада добијених резултата и доношење предлога мера за унапређење спровођења скрининга;
4. Евалуација ефикасности и одрживости спровођења скрининга
5. Социјална мобилизација.

Координатор за скрининг рака ИЗЈЗ Ниш
мр сци др Ана Стефановић